

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

**Андрійчук
Вікторія Віталіївна**

аспірант кафедри теорії і історії педагогіки

*Київський університет імені
Бориса Грінченка*

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

**Братко
Марія Василівна**

ORCID ID: 0000-0001-7162-2841

доктор педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і історії педагогіки

*Київський університет імені
Бориса Грінченка*

УКРАЇНА

PREPARATION OF FUTURE TEACHERS FOR THE FORMATION OF FINANCIAL LITERACY OF PRIMARY SCHOOL PUPILS

АНОТАЦІЯ | ABSTRACT :

У статті обґрунтовано актуальність проблеми підготовки майбутніх учителів до формування фінансової грамотності учнів початкової школи, розглянуто сутність поняття та значення фінансової освіченості, грамотності та обізнаності, проаналізовано сучасні підходи до визначення поняття фінансова грамотність, з'ясовано сутність фінансової грамотності, її вплив на соціально-економічні процеси в умовах сучасного розвитку.

The article substantiates the relevance of the problem of preparing future teachers for the formation of financial literacy of elementary school students, examines the essence of the concept and importance of financial education, literacy and awareness, analyzes modern approaches to the definition of the concept of financial literacy, clarifies the essence of financial and economic impact of financial literacy processes in the conditions of modern development

КЛЮЧОВІ СЛОВА | KEYWORDS :

фінанси; фінансова грамотність; учні початкової школи; майбутні учителі.
finance; financial literacy; elementary school students; future teachers.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ.

Сучасний світ неможливо уявити без фінансів. Вони забезпечують функціонування всіх сфер людського суспільства. Використання фінансової інформації, застосування фінансових знань є необхідними елементами будь-якого напряму діяльності людини. Фінансова грамотність допомагає зрозуміти ключові фінансові поняття і використовувати їх для прийняття рішень про доходи, витрати і заощадження, для вибору відповідних фінансових інструментів, планування бюджету, нагромадження коштів на майбутні цілі. Фінансово грамотні люди більшою мірою захищені від фінансових ризиків і непередбачуваних ситуацій. Вони відповідальніше ставляться до управління особистими фінансами, здатні підвищувати добробут за рахунок розподілу наявних грошових ресурсів і планування майбутніх витрат. [1]

У сучасних умовах фінансова грамотність населення є одним із чинників, що визначають якість життя громадян та економічну стабільність країни. Фінансова грамотність передбачає володіння економічними та, передусім, фінансовими поняттями й категоріями, що дозволяє людині самостійно аналізувати й оцінювати основні тенденції економічного життя відповідно до обставин, визначати моделі

власної фінансової поведінки та безпеки. Однак, зауважимо, що нашим співгромадянам відверто бракує обізнаності у тому, як працює фінансова сфера, за якими законами живуть гроші, і, відтак, вони припускаються багатьох помилок, що негативно впливають на їхній добробут та якість життя в цілому. Фінансова грамотність, або «грошова освіта», - це те, що має формуватися з раннього дитинства. Адже, коли доросла людина стикається з боргами, втратами, заощадженнями, то це засвідчує, що ніхто її вчасно не навчив розпоряджатись коштами.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ.

Нині у світі фінансова грамотність і фінансова освіта об'єктивно поширюються, адже світова спільнота усвідомлює значення освіченості громадян у контексті збереження фінансової стабільності країн. Уже понад сто країн світу на державному рівні вирішують проблеми підвищення рівня фінансової грамотності та фінансової освіти населення завдяки відповідним програмам, що узгоджуються з національними стратегіями.

Зауважимо, що в Україні теж започатковано як цілий ряд відповідних програм, так і здійснюються наукові дослідження цієї проблеми. Так, Д. Радзішевська розглядала аспекти формування фінансової

грамотності населення як одного із пріоритетів державної політики на сучасному етапі. Дослідниця В. Корнівська проаналізувала особливості інституціоналізації українського фінансового ринку в контексті високого рівня ринкової асиметрії у зв'язку з недостатнім рівнем фінансової культури населення. Можливі шляхи підвищення фінансової грамотності населення з урахуванням кращого зарубіжного досвіду окреслила Т. Кізіма. Вплив консерватизму економічного світогляду на фінансову грамотність молоді дослідила Л. Зюман. Змістові аспекти впровадження фінансової грамотності в загальноосвітні навчальні заклади України розглядала Т. Смовженко. [2, 3, 5, 8, 9]

МЕТА СТАТТІ.

Визначення актуальних проблем щодо підготовки учителів до формування фінансової грамотності учнів початкової школи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ.

З'ясуємо підходи вчених до трактування поняття «фінансова грамотність». Так, Т. Кізіма визначає це поняття як сукупність світоглядних позицій (установок), знань і навиків громадян щодо ефективного управління особистими фінансами та здатність компетентно застосовувати їх

у процесі прийняття фінансових рішень. [3] Міжнародний консультант з фінансової грамотності Шон Мунді трактує фінансову грамотність як знання, розуміння, навички та впевненість, які дозволяють особі приймати правильні фінансові рішення та діяти відповідно до конкретних обставин. Метою розвитку фінансової грамотності він визначає вплив на поведінку людей, а не просто надання їм знань, розуміння та навичок. [7]

О. Ковтун зазначає, що фінансова грамотність – це здатність громадян ефективно управляти особистими фінансами; здійснювати короткострокове і довгострокове фінансове планування та облік витрат і доходів домогосподарства; оптимізувати співвідношення між заощадженнями й споживанням; розбиратися в особливостях різних фінансових продуктів і послуг, мати актуальну інформацію про стан фінансового ринку; приймати обґрунтовані рішення щодо фінансових продуктів і послуг, а також усвідомлено нести відповідальність за такі рішення; компетентно планувати й здійснювати пенсійні нагромадження. [4]

Результати аналізу підходів до трактування базових понять проблеми дослідження наведено у Термінологічному словнику (табл. 1).

Таблиця 1

Термінологічний словник

Автор та джерело	Тлумачення поняття
Фінансова грамотність – це	
Шон Мунді [7]	це знання, розуміння, навички та впевненість, які дозволяють особі приймати правильні фінансові рішення та діяти відповідно до конкретних обставин. Метою розвитку фінансової грамотності є вплив на поведінку людей, а не просто надання їм знань, умінь та навичок.
Т. О. Кізіма [3]	сукупність світоглядних позицій (установок), знань і навиків громадян щодо ефективного управління особистими фінансами та здатність компетентно застосовувати їх у процесі прийняття фінансових рішень.
Г.Ю.Кучерова [6]	певне вміння застосовувати фінансові знання та використовувати здобуті фінансові навички, щоб отримувати максимальну користь від управління власними фінансами та застосування фінансових послуг.
Фінансова обізнаність	
Г.Ю.Кучерова [3]	наявність у людини певного рівня фінансових знань та навичок, що формують відповідний рівень його компетентності з фінансових питань.
Фінансова освіченість	
Г.Ю.Кучерова [6]	характеризує наявність певного рівня здобутої фінансової освіти.

Узагальнення різних підходів до тлумачення базового поняття «фінансова грамотність» дало змогу Л. Зюман визначити її як сукупність знань, умінь та навичок, необхідних для прийняття усвідомлених рішень при коротко-строковому та довгостроковому плануванні та управлінні фінансовими ризиками впродовж усього життя. Фінансово грамотною є та людина, яка має і розуміє свій фінансовий план, який виступає основним інструментом

управління особистими фінансами. [2] Саме такий підхід до тлумачення базового поняття найбільше імпонує нам.

Отже, фінансова грамотність передбачає володіння економічними та, передусім, фінансовими поняттями й категоріями, що дозволяє людині самостійно аналізувати й оцінювати основні тенденції економічного життя держави і відповідно до обставин визначати моделі власної фінансової поведінки та фінансової безпеки.

Фінансова грамотність – одна із ключових компетентностей, на розвиток яких орієнтується Нова українська школа. Підприємливість та фінансова грамотність, передбачає ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективною співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень. [10]

Змістова лінія «Підприємливість та фінансова грамотність» червоною лінією проходить через оновлені програми навчальних предметів загальноосвітніх навчальних закладів. Наскрізна лінія «Підприємливість та фінансова грамотність» націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо). Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних задач щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів. Вона реалізується під час вивчення відсоткових обчислень, рівнянь та функцій.

Реалізація задуму змістової лінії «Підприємливість та фінансова грамотність» покладається на вчителів початкової школи, які також повинні мати відповідний рівень фінансової грамотності та методичної підготовки щодо її формування у школі.

Фінансова грамотність допомагає навчити дітей розрізняти найбільш поширені фінансові терміни, розуміти їх зміст і грамотно оперувати ними у повсякденному житті.

Для того, щоб успішно реалізувався процес формування фінансової грамотності у початковій школі, на нашу думку, варто спрямувати зусилля на виконання таких основних завдань:

– надання знань з основ економічної теорії вчителям початкової школи та набут-

тя ними економічних компетенцій у сфері фінансових послуг;

– формування економічної культури вчителів та мотивації до подальшої економічної самоосвіти;

– формування вмінь конструювання системи фінансової освіти і виховання в навчальному закладі через упровадження курсів за вибором «Фінансова грамотність» у початковій школі;

– удосконалення вмінь самоосвітньої діяльності, що забезпечить розвиток професійної компетентності у сфері фінансової освіти й виховання учнів.

Аналіз стану готовності педагогічних колективів до здійснення фінансової освіти молоді у закладах початкової ланки освіти свідчить, що рівень їхньої фінансової грамотності не дозволяє розв'язувати завдання, пов'язані з підготовкою школярів до життя в динамічних фінансово-економічних умовах. Оскільки фінансові операції пов'язані з проведенням різного роду розрахунків, які вимагають застосування математичних знань і умінь, виникає проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до розробки і впровадження ефективних форм, методів і технологій навчання учнів математики, спроможних підвищити ефективність фінансового і економічного виховання молодих громадян України.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.

Потреба в оволодінні молоддю компетенціями в різних видах фінансової діяльності нині настільки зросла, що ігнорувати її неприпустимо. Фінансова освіта й виховання підростаючого покоління – шлях розв'язання цієї проблеми. Якість здійснення освітньої діяльності суттєво залежить від рівня готовності до неї вчителів. ЗВО спроможні забезпечити підготовку майбутніх учителів початкової школи до формування фінансової грамотності школярів шкіл, через включення відповідного змісту в освітні програми, в тому числі, введення відповідного спецкурсу. В будь-якому випадку є усвідомлення необхідності здійснення такої роботи.

Список використаних джерел:

- [1] Захаркіна, Л. С. & Катериніна, К. П. (2014). Підвищення рівня фінансової грамотності населення України. *Економічний форум*, (4), 200-207
- [2] Зюман, Л. А. Вплив консерватизму економічного світогляду на фінансову грамотність молоді. (2012) Вилучено із http://asconf.com/rus/archive_view/161
- [3] Кізіма, Т. О. (2012). Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. *Вісник ТНЕУ*, (2), 64-71.
- [4] Ковтун, О. А. (2013). Проблеми періодизації трансформації фінансової поведінки домогосподарств на ринку фінансових послуг України *Проблеми економіки*, (3), 274-281
- [5] Корнівська, В. О. (2011) Формування фінансової культури українського населення в контексті мінімізації ринкової асиметрії. *Економіка і прогнозування*, (4), 117-126. Вилучено із http://nbuv.gov.ua/j-pdf/есопрог_2011_4_13.pdf
- [6] Кучерова, Г. Ю. (2013) Шляхи розвитку фінансової культури населення. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер.: Економіка і менеджмент*, (2), 125-131.

- [7] Мунді, Ш. (2012) Рекомендації щодо розробки національних стратегій з фінансової грамотності. *Міжнародний досвід: стратегії і програми фінансової грамотності*. Вилучено із http://vaks.org.ua/images/news_inform/UA_CPFL_Shaun_Mundy_FinLiteracy_Mar2012_ukr.pdf
- [8] Радзішевська, Д. В. (2014). Підвищення фінансової грамотності населення України як один із пріоритетів державної політики на сучасному етапі. Вилучено із <http://academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Radzishevskia.pdf>
- [9] Смовженко, Т. С. (2013) Фінансова грамотність : навч. посібник, (2), Вилучено із <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=4436538>
- [10] Фесенко, Г. А. (2015). Про стан готовності вчителів до реалізація компетентнісного підходу до навчання математики. *Наукові записки НПУ ім. М.П.Драгоманова*, (53), 293-299.

Author(-s):

Andriichuk V., *Ph.D. student of the Department of Theory and History of Pedagogy*
Borys Grinchenko University of Kyiv
UKRAINE